

ÍNDEX

INTROIT	-1-
LA SARDANA EN LA GÈNESI	
ORÍGENS.....	-2-
LA DENOMINACIÓ.....	--
LA TERRA ON ÉS CONREADA.....	-4-
ELS CURTS, PAS A PAS	-8-
BIBLIOGRAFIA	-11-

INTROIT

Entre el Romanticisme i la Renaixença, Catalunya reprenia la volada de la llengua i de la literatura. L'esperit social i col·lectivista s'harmonitzava amb les modesties germandats o mútues de previsió. Les entitats corals resplendien les paraules vives se sempre. I alhora, apareixia la dansa cabalística, que resol cada u, en companyia. La Sardana, social com és, té comunes revifades al compàs d'alínies situacions polític-militars.

La concreció de l'antiquíssima dansa grega en una forma original, autóctona, comporta avui, encara, problemes històrics de no fa cent anys.

La història no és una ciència exacta. Més que dates i fets concrets, allò que avui, en aquestes pàgines, ens hem proposat d'estampar són les persones i les circumstàncies que envolten aquest fet social nostre; i llur validesa nacional. Fins allà on hem sabut, i amb els testimonis propis i estranys més fiadors. D'entre els quals, hi ha l'esplet d'imatges fotogràfiques que copsava l'ull espavilat de Pere Càtala i Roca.

LA SARDANA EN LA GÈNESI

ORÍGENS

La figuració de la dansa catalana – al marge, per ara, l'esperit, la música – és la rotllana humana en moviment; preses les mans.

I marcant uns passos numerats, ara cap un costat i adès a l'altre. Aquesta és la imatge que, a través dels segles, ens arriba plasmada plàsticament en unes prodigioses terres cuites. Unes de Palàitiocastre, a la Creta del segle XV a.C, i d'altres que procediesen de Xipre, des del segle IX fins al segle VI a. C. I encara de més ençà, tals els vasos trobats a Sant Miquel de Lliria, a Valencia, del segle III a.C. Sempre en el bres de les aigües mediterrànies.

D'aquests temes, ens han il·lustrat de manera concreta estudiosos importants, com Lluís Pericot, Miquel Masriera, el P. Sebastià Batrina, S.I. I bé que és sabut que, de danses consemblats, en parlaven Xenofont en el Anàbasi, i Homer, en la Odissea.

En la presitigiada nebulosa del temps resta, però, ben apuntada la solvència, l'acreditada immemorialitat de la nostra propia dansa, en la seva singladura mediterrània.

LA DENOMINACIÓ

Si ningú no forra capaç de trobar objeccions a la denominació denada a la dansa catalana, tampoc no és senzill, ni pla, d'explicar-la. Un dels primers intents seriosos d'aclarir-ho fou exposat, l'any 1970, en primer dels tres volums de la Sardana que, amb un estol de col·laboradors, el qui signa dirigia. I va ésser Jaume Vilalta qui –per al cas– establia un quadre sinòpic, amb la data i el lloc corresponents, junt amb el personatge, que feia ús de l'alternativa apel·lació Sardana– Cerdana en el transcurs de 1552 a 1894.

La cita Sardana aplegava 29 testimonis, mentre que la locució Cerdana en resumia 18. Convé de fer esment, per la seva curiositat, de la personal contribució que hi aprofitàvem en el tancament de l'estadística. Era, precisament, la comprovació que Joan Maragall, en la intitulació del seu famós poema, consina, en la primera versió. De 1982, LA CERDANA; en tant que, en presentar-lo novament als Jocs Florals, el 1994, amb el títol renovat de LA SARDANA, obtingué la Flor Natural. Fou rere la proclamació i l'èxit esclatant del poeta que mai ninú a gosat mantenir la vella alternativa.

LA TERRA ON ÉS CONREADA

La sardana, en la seva edat moderna, e's el ressò més docte, més lliure i afable, de les balles, que, de tants de segles, se celebraven a la conca oriental de la Mediterrània. D'allà, a la Famagusta, de Xipre, on els cònsols catalans tenien la seu. On totes les mercaderies vingudes de Beirut, de Damasc, de Pèrsia i de Egipte eren catapultades per damunt les onades clàssiques, junt amb els peixos mítics amb l'empremta de les quatre barres, deverss el nostrat golf de Roses. Mercaderia subtil i de més durada que els recipients i tines de gerreria que carregaven els vaixells.

Sense coneixement dels orígens, a la nostra terra arrelava, junt a la sardana, el contrapàs; adjectiu propi – el mateix que en la Sardana – del joc de passos alternatius a un costat i a l'altre. Dansa amb més prosapia que un ball reverenciós; es tractava d'un ritu religiós on, acompassadament i de un conjunt, hom recitava la paciència de Crist. Rera el Contrapàs, com a torna i al·bíxeres, hom ballava, a pler, a tot aire, una sardana curta.

Si ens atenem a l'erudició de Montserrat Albet, el Contrapàs és ballat de molt antic al Principat i al Rosselló. Les parelles s'arreglerraven al volt de la plaça, donant-se les mans; un capdancer es situava al cap esquerre i, sovint, un altre a la cua, com adicció en el governall. Dues sèries de passos integraven la dansa; seguits llargs i els seguits curts; d'altres, alternant-se, eren: el girat, o de camada, adients per a canviaaaaar la direcció; el *trençat*, un sol pas llisquent; el *salt de moltó*; i l'*espardenyeta*. Al cap de dansa, li corresponia d'amidar l'espai a recórrer per a fer el volt a la plaça, i de calcular les passes, d'acord amb la durada de la música. Advertim que de Contrapassos n'hi havia de modalitats diverses. Esmentem les principals: l'Empordanès, el Selvatà, el Cerdà, el Curt, el Persigola, etc.

Carles Mas va obtenir el Premi Aureli Campany 1976, per una considerable Aproximació tècnica–coreogràfica del Contrapàs. També en una línia de recerca i investigació, l'Esbart Català de Dansaires té formulat un Atles de Danses Tradicionals, recollint-hi l'àrea del Contrapàs.

Dels Contrapasos suara esmentats, els més importants eren ballats a l'Empordà i a la Selva; i, preferentment, el *llarg* a la Garrotxa, al Ripollès i al Berguedà. El *curt*, a Andorra, la Plana de Vic, el Maresme, el Luçanès i el Moianès. El *cerdà*, a la Cerdanya, l'Alt Urgell, el Rosselló, el Conflent i el Vallespir. El *Persigola*, al Vallespir i a la Selva.

Quan, a mitjans del dinovè, ja esbatega la sardana llarga a les comarques de l'Empordà, el vasos comunicants de la *província* de Girona amb la resta de Catalunya són degollats per la política caciquista dels *jefes políticos* (els governadors) respectius.

A mesura que la sardana llarga es fa mestressa de les balles, s'amolla el Contrapàs i desapareix, poc a poc, a la

segona meitat del segle dinovè. Hom n'ha fet intents de restauració : a Banyoles, el 1907. El seguí un altre intent, celebrat al II Aplec de la Sardana a Vallvidrera (1908). I un altre intent, encara, el promogué l' Ateneu Empordanès, de Barcelona, el 1922, amb col.laboració de músics i de folkloristes solvents, com els mateixos ballaires que l'havien de recuperar. I fou debades. La memòria popular sol ésser escassa ; la documentació i la mateixa erudició –quan hi és– resten desconegudes.

La susdita regerència a les comarques del Contrapàs, no podria ésser més extensa ? Hi ha una raó : una documentació valuosa que, avui, més que mai ens permet replantejar–ho.

El llibre titulat *La sardana*, per Joan Amades (1930), premiat pel foment de la Sardana de Barcelona, fent revisió de la nostra dansa de períodes seculars, quan arriba al divuitè, amb unes breus ratlles denuncia que hom no coneix cap document, en tot el segle, que faci esment de la Sardana. D'altra part, uns anys més tard, finida la guerra del 1936–39, arriba a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (on Amades era adscrit) l'avui famós Calaix de Sastre que Rafael d'Amat, Baró de Maldà, havia escrit quotidianament i que és aplegat en 52 volums. En el període comprès entre el 1770 i el 1790, l'autor té ocasió de fer més d'una vintena de recensions de festes majors, i d'altres populars poblacions variades ; festes que van des d'Albons i Pineda, més avall del Tordera, arribant a Badalona i, per l'interior, a Esplugues, Cornellà i el Prat de Llobregat. Amb diversitat d'ambients. El Baró de Maldà recull allò que més l'impressiona. Fa conèixer els principals invitats, descriu els músics i divulga els instruments (així, detalla les criatures verdes, o sacs de gemecs, el flabiol, les xeremies i qualche violí) ; refereix el repertori : entrades de ball, les contradanses, les sardanes, els balls plans i, entre uns i altres, les corregudes. Dels ballaires, sempre que escau remarca el divertiment dels minyons i les noies, i, en molta ocasió, de les camades que es permeten de fer les dones d'edat prou gran.

L'àrea territorial que, amb efusió, enregistrava el Baró de Maldà era el de la seva particular relació. Si el Garraf, de festes i danses qualificades, amb les gojoses del Vallés, i les del Berguedà i l'Osona, la sardana doblava el seu abast. Depassava el Tordera ; arribava al Llobregat. I en desapareixeria, com perill de desaparèixer a la pròpia *província* gironina. Una requesta recentment feta a Ignasi Rubio, el Rubí, m'ha propiciat la cita de recollida per Josep Serra i Rosselló, historiador local que ressenyava una enquesta judicial feta arran d'una barralla entre els hereus de Can Ramoneda, i de Can Ametller, pretendents d'una filla de Can Serra del Molí, la qual en la seva declaració deia : Dimarts, que era la festa de Sant Genís, que havia ballades a la plaça, estant jo ballant amb Pere Ramoneda feren sardanes, i jo veient que feien sardanes me'n daxí, i a dit Ramoneda li sabé molt greu que no em volia forçar a ballar sardanes.... i com que hi hagué ganivetades, el jutge deixava constància d'un fet de l'aplec de Sant Genís, de l'any 1587, ara farà just, quatre centúries. Els vents de la Revolució Francesa forçaven el decaïment dels ritus del Contrapàs. La reconversió de la sardana, a ben segur menys frívola, reprenia, amb esperit nou i una estructura amesurada i intel.ligent, una vella dansa que acredita en poble.

En el curs del temps, ja al segle vintè, Catalunya entera és devota de la Sardana. I aquesta, per l'ambaixada dels homes de lletres i dels artistes de tot el país, tindrà l'Empordà com la casa pairal de la dansa viva.

ELS CURTS, PAS A PAS

1

Per començar, ens posarem drets amb els peus junts, tenint la precaució de que no hi hagi cap obstacle al nostre voltant amb el qual puguem ensopegar.

2

Començarem movent el peu esquerre cap endavant. Marcant el primer punt, tocant a terra amb la punta del peu.

3

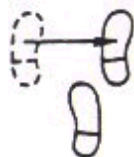
Després, tornarem a posar el peu esquerre pla al costat de l'altre.

4

Mourem el peu dret una mica enrere.

5

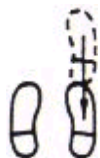
Creuarem el peu esquerre per davant del dret.

6

Treurem el peu dret del darrere i el posarem per davant de l'esquerre, marcant el punt tocant a terra amb la punta del peu.

7

Després, tornarem a posar el peu dret pla al costat de l'altre.

8

Mourem el peu esquerre una mica enrere.

9

Creuarem el peu dret per davant de l'esquerre.

10

Treurem el peu esquerre del darrere i el posarem per davant del dret, marcant el punt tocant a terra amb la punta del peu.

11

I tornarem a repetir allò que hem fet en el punt 3.

BIBLIOGRAFIA

LA SARDANA, dansa nacional, dansa viva de Josep Mainar. Col.lecció Nissaga n.6